

komise Asociací muzeí a galerií, členkou hodnotící komise soutěže Gloria musaealis a mnoha dalších.

Z řady odborných publikací, které doktorka Dvořáková napsala nebo na kterých spolupracovala, jmenujme alespoň v roce 2022 Českou národopisnou společností oceněný katalog *Lidová kultura na Moravě v zrcadle času*. Hana Dvořáková je také autorkou mnoha výstav, které Českou republiku a především Moravu reprezentovaly v zahraničí.

Dnes už emeritní vedoucí Etnografického ústavu Moravského zemského muzea stále spolupracuje s mnoha českými i zahraničními institucemi a podílí se na výzkumných projektech.

Její jméno je neodmyslitelně spjata s vědeckou činností Etnografického ústavu Moravského zemského muzea, s pohledem na lidové umění, s jeho prezentací a pochopením. Svoji činností v oblasti výtvarné lidové kultury ovlivnila také mnoho českých módních návrhářů a výtvarníků.

Hana Dvořáková je odbornou veřejností vnímána také jako odbornice na život a dílo Františka Pospíšila, kterého si váží pro jeho ucelený výzkum Moravských Charvátů na Mikulovsku a pořízení zvukového záznamu jejich písní a řeči. Neoddiskutovatelnou zásluhu mu přisuzuje také za jeho výzkum a dokumentaci mečových tanců.

Prozatím poslední její výstavou uskutečněnou ve spolupráci s Galeríí hlavního města Prahy, Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně a Galeríí výtvarného umění v Hodoníně byla v roce 2023 *Pražská Pallas a Moravská Hellas 1902: Auguste Rodin v Praze a na Moravě*, ke které byl vydán také rozsáhlý stejnojmenný katalog.

Za svoji činnost byla v roce 2022 oceněna Cenou Jihomoravského kraje za přínos v oblasti folkloru.

PhDr. Hana Dvořáková je inspirativní osobou pro mnohé generace etnologů, které výrazně ovlivnila šířkou svých zájmů, vědeckých výstupů i osobním přístupem k výzkumu a dalšímu vzdělávání.

Věra Colledani

Etnografický ústav MZM Brno

Blahopřání k životnímu jubileu Jitky Matuszkové

Jednou z osobností české etnologie, jež letos slaví životní jubileum, je Jitka Matuszková, rozená Andresová. Její profesní dráha je příkladem, jak i obtížné začátky mohou vyústit v bohatost a naplněnost, pokud se práce stane smyslem a posláním. Jitka Matuszková se narodila 6. listopadu 1953 v Brně. Po středoškolských studiích absolvovala v roce 1978 také studia univerzitní – obory etnografie a dějiny umění na brněnské filozofické fakultě. Pro odborné uplatnění absolventů humanitních oborů nebylo v tehdejší době příliš mnoho možností, takže i jubilantka začínala svou profesní dráhu převážně v osvětových a metodických pozicích. V roce 1988 však nastoupila jako etnografka

do Regionálního muzea v Mikulově a v roce 1994 jako odborná pracovnice evidence a dokumentace do Památkového ústavu v Brně, kde zůstala další dvě desetiletí.

Vzhledem k orientaci institucí, ve kterých působila, věnovala značnou část svých odborných a publikačních aktivit zejména materiální lidové kultuře – lidovému stavitelství, vinohradnictví a drobným sakrálním stavbám. Dokládá to její rozsáhlá bibliografie, stejně tak účast v řadě komisí a redakčních rad, které s touto problematikou souvisejí. Ovšem druhou částí jejího etnologického zaměření vždy byla specializace, skrze níž jsme se spolu setkávaly na odborném fóru i mimo něj, a tou byla taneční folkloristika. Protože etnochoreologů není v českém vědeckém prostoru mnoho, ráda bych při této příležitosti připomněla právě toto jubilantčino zaměření, které vyrůstalo nenápadně, ale o to více jej považuji za podnětné.

Za povšimnutí stojí již její účast při sběru hudebního a tanečního folkloru na Moravských Kopanících, která se datuje do dob jejích vysokoškolských studií. Následná diplomová práce *Místo, funkce a proměny lidového tance na Podluží* (1978) zájem o folkloristiku plně potvrdila. Etnografická oblast Podluží se pro Jitku Matuszkovou stala výzkumným terénem, jenž sledovala v podstatě nepřetržitě, a tuto znalost zúročila nakonec v roce 1997 obhájením disertační práce *Lidový tanec na Podluží. Jeho místo, funkce, proměny, nadregionální a interetnické souvislosti*. Školitelem disertace (mj. první, jež vznikla po roce 1990 v Ústavu evropské etnologie FF MU) byl stejně jako u práce diplomové profesor Dušan Holý, který své studenty vedl k analytickým pohledům, k využívání komparatistických metod, ale především jim dával impulsy k nejrůznějším obsahovým přesahům. Etnochoreologické příspěvky Jitky Matuszkové často vycházely z pramenného a terénního studia a přinášely mnohdy objevné informace, které pomáhaly rekonstruovat vývoj taneční tradice na jižní Moravě. Na počátku 90. let sestavila také výběrovou bibliografii etnochoreoložky Zdenky Jelínkové a poté ji nezištně poskytla jako pomocný materiál pro kompletní verzi, kterou vydal Národní ústav lidové kultury ve Strážnici. S touto institucí měla Jitka Matuszková rovněž úzké pracovní kontakty. Podílela se na nominační dokumentaci pro zapsání slováckého verbuňku na seznam Mistrovských děl ústního a nemateriálního dědictví lidstva UNESCO (publikováno v roce 2006), od roku 2003 zde byla členkou rady pro dokumentaci a studium lidových tanců, a kromě doprovodné publikace k DVD o verbuňku na Podluží (2001) připravila např. odborný text vztahující se k mužským tanečním projevům lašský a slezský skok (2005). Spolupracovala jako autorka rovněž se strážnickým folklorním festivalem a od roku 2006 je členkou lektorského sboru, do jehož působnosti spadá na půdě NÚLK problematika verbuňku. Tomuto tanci, stejně jako podlužácké vrtěné, se věnovala v dalších odborných i popularizačních příspěvcích a je rovněž autorkou kapitol o tanci v kolektivních monografiích – *Lidová kultura na Moravě* (2000) a *Barvy chorvatské Moravy* (2017).

Uvedla jsem jen krátký výčet badatelských výstupů a aktivit, které Jitka Matuszková spojila s lidovým tancem, jeho studiem, popularizací, ale i s praktickým působením ve folklorním hnutí. Svou etnochoreologickou specializaci profilovala postupně, ale

s velkou erudicí terénu a jeho vývoje. Její „dvojdmost“, kterou v etnologii dokázala paralelně budovat, tedy poznání tradice hmotné i nehmotné, je obdivuhodná. Za sebe si dovolím popřát, aby jí entuziasmus, který ji vždy provázel na badatelském poli, vydržel ještě dlouhá léta.

Martina Pavlicová

Ústav evropské etnologie FF MU Brno

Výběrová bibliografie prací Jitky Matuszkové¹

Lidový tanec

Některé inovace v taneční tradici na Podluží. *Slovácko* 36, 1994, s. 53–56.

Trnavský verbunk na Podluží. *Slovácko* 37, 1995, s. 63–69.

Hody a jejich místo v taneční tradici na Podluží. *Slovácko* 38, 1996, s. 57–74.

Pavlicová, Martina – Uhlíková, Lucie (eds.): *Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: ÚLK, 1997, hesla na s. 22, 23, 57, 62–63, 76–77, 117, 123, 124, 141–142, 175–176, 184–185, 186, 201–202, 209–210, 216.

Přechodové rituály v současné taneční tradici na Podluží. *Slovácko* 39, 1997, s. 59–64.

Tradiční taneční příležitosti na Podluží. *Národopisná revue* 8, 1998, č. 1, s. 19–23.

Ženský element v tradiční taneční kultuře, srovnání fenoménu stárek na Podluží a na Hanáckém Slovácku. *Folia ethnographica* 33, 1999, s. 89–95.

Taneční folklor. In: Jančář, Josef (ed.): *Lidová kultura na Moravě*. Vlastivěda moravská. Země a lid. Nová řada, sv. 10. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 304–328.

Několik námětů pro současný výzkum tance a jeho prostředí ve folklorně živých oblastech. *Národopisná revue* 11, 2001, s. 90–92.

Verbunk na Podluží. In: *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska. Řada II. Mužské taneční projevy, díl 2*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2001, 114 s.

Některé projevy obyčejového práva v tanečním životě. In: *Obyčejové právo. Sborník příspěvků z konference karpatologické komise pro lidové obyčej MKKK konané v Martine-Vrútkách v roce 2001*. Praha: EÚ AV ČR, 2002, s. 145–151.

Verbunk a jeho proměny ve 20. století. *Folia ethnographica* 38, 2004, s. 73–82.

K historii etnochoreologického bádání na Moravě. In: *Ohlédnutí za půlstoletím české etnochoreologie. Pocta Zdence Jelínkové*. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2005, s. 20–26.

Kandidatura Slováckého verbuňku na Mistrovské dílo nehmotného dědictví lidstva. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 230–232.

Podlužácká vrtěná a její proměny od počátku 19. století do počátku 21. století. In: Stavělová, Daniela – Traxler, Jiří (eds.): *Prostředí tance. Hranice identity a jejich překračování*. Praha: NIPOS. 2008, s. 45–73.

1 Výběrová bibliografie byla zpracována na základě podkladů jubilantky. Vedle uvedených textů dále publikovala velké množství článků ve sbornících i regionálních časopisech – lze uvést mj. *Malovaný kraj, Moravský jih, Podluží, RegioM* – stejně jako kapitol v monografiích obcí a měst. Bibliografii řadíme tematicky.

Audiovizuální edice lidových tanců v českých zemích a na Slovensku. In: *Hudební a taneční folklor v ediční praxi*. Edice Kultura – Společnost – Tradice IV. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2011, s. 159–168.

Tanec moravských Charvátů. In: Kopřivová, Lenka – Leisserová, Eliška (eds.): *Barvy chorvatské Moravy*. Jevišovka: Sdružení občanů chorvatské národnosti v ČR, 2017, s. 208–221.

Lidové stavitelství

Drobná sakrální architektura na Podluží. *Národopisná revue* 9, 1999, č. 1, s. 18–23.

Stodoly z válek ve Slupi, okr. Znojmo. In: Malach, Roman – Válka, Miroslav (eds.): *Vesnická stavební kultura. Stavební materiály – domová dispozice – slohové ohlasy – dřevěné sakrální stavby*. Etnologické studie 18. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU, 2014, s. 71–79.

Příběhy dřevěných sakrálních památek na Podluží. In: Malach, Roman – Válka, Miroslav (eds.): *Vesnická stavební kultura. Stavební materiály – domová dispozice – slohové ohlasy – dřevěné sakrální stavby*. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU, 2014, s. 243–251.

Vinohradnictví a vinařství

Vinohradnické stavby na Moravě. Šlapanice: ERA, 2004 (s Věrou Kovářů).

Podpora drobných vinařů formou recesistických sdružení. In: Tarcalová, Ludmila (ed.): *Zvyky a obyčeje socioprofesionálních skupin*. Uherské Hradiště: Slovákcké muzeum, 2005, s. 113–121.

Typy vinohradnických staveb na Moravě a jejich umístění v krajině. In: *Sborník ze semináře Vliv vinařství, chmelařství a sadařství na charakter vesnických sídel a lidových staveb (historie a současnost)*. Praha: NPÚ, 2006, s. 4–8.

Vinařství na Moravě v 17. století. In: *Středověké a novověké zdroje tradiční kultury*. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU, 2006, s. 97–105.

Varia

Sv. Vendelín a jeho místo v lidové tradici. In: Tarcalová, Ludmila (ed.): *Světcí v lidové tradici. Sborník příspěvků z konference karpatologické komise pro lidové obyčeje MKKK konané v Uherském Hradišti v roce 1995*. Uherské Hradiště: Slovákcké muzeum, 1995, s. 247–260.

Zaplétání vlasů na Podluží. *Folia ethnographica* 39, 2005, s. 137–151.

Před naším je zahrádečka trním pletená aneb proměny předzahrádek na Podluží. *Folia Ethnographica* 51, 2017, s. 43–55.

Oto Polouček

Ústav evropské etnologie FF MU Brno